

Mondeling monddood? Problemen en perspectieven naar aanleiding van interviews met bovenbouwdocenten havo-vwo

1 januari 1989

Auteurs: Yke Meindersma, Anneke Zaalberg

Volume: 20

Nummer: 3

Pagina's: 98-106

Documenten

- [moer_jrg20_016.pdf](#)

yke meindersma anneke zaalberg mondeling monddood mondelinge problemen en perspectieven naar aanleiding van interviews met taalvaardighede n bovenbouwdocenten havo vwo mondeling is in in het bedrijfsleven worden bijvoorbeeld jaarlijks vele duizenden gulden uitgegeven aan cursussen mondelinge communicatie in het middelbaar onderwijs zijn de mondelinge vaardigheden duidelijk minder populair hoewel spreken en luisteren officieel onderdeel zijn van het schoolonderzoek havo vwo blijkt dat er in de praktijk niet zoveel aan gedaan wordt wat zijn hiervan de achterliggende motieven waarom worden spreken en luistervaardigheid niet onderwezen en getoetst en wat zijn de problemen van de docenten die het wel doen in dit artikel doen anneke zaalberg en yke meindersma verslag van interviews met docenten over tijdgebrek saaie spreekbeurten cito banden de becijfering en over het tekortschieten van lerarenopleidingen en methodes in hun conclusie formuleren ze toekomstperspectieven inleiding is er de tendens om luisteren en spreken vaardigheidsniveau niet meer in het schoolonderzoek op te nemen in 1987 is onder 171 scholen een landelijke enquête gehouden over de inrichting van het schoolonderzoekscijferm in het schoolonderzoek nederlands en het onderwijs zwaar te laten wegen schouwen van der in mondelinge vaardigheden in de bovenbouw geest 1987 p 13 bovendien loopt vooral in moer schouwen van der geest 1987 en het aantal scholen dat onderwijs in luistervaarlevende talen van der geest braet oostdigheid geeft sterk terug van der geest braet dam 1988 is verslag gedaan van de resultaten oostdam 1988 p 508 ten van deze enquête de enquête heeft veel cijfermateriaal opgeleverd een van de conclusies van dit onderzoek was verd ons onderzoek was erop gericht de mo dat bij de mondelinge vaardigheden sprake is tieven achter de cijfers te leren kennen

het van een restauratieve ontwikkeling allereerst onderzoeksdoel was in kaart te brengen hoe 98 m o e r 1989 13 p 98 106 men denkt over de mondelinge vaardigheden dat speelt vooral een rol een chronisch in de bovenbouw en daarnaast ideeën te ont tijdtekort een gevoel dat we allemaal hebben wikkelen om de positie van deze vaardigheden in de sectie die in de bovenbouw aan het te verstevigen d it is gedaan door het afne werk zijn dat er heel veel tijd opgaat met na men van mondelinge interviews me aan het eind van het vijfde leerjaar en in nu is het gebruik van interviews als onder de hele zesde klas vwo aan min of meer ge zoeksinstrument niet eenvoudig om ervoor te richte examentraining zorgen dat de gegevens op een verantwoorde wijze verkregen en verwerkt werden is er in de beschikbare tijd krijgen andere vakonder eerst een begeleidingsvorm ontwikkeld en een delen prioriteit analysemodel opgesteld 2 in totaal hebben wij 23 interviews voor dit on dat komt eigenlijk de afgelopen jaren omdat derzoek gebruikt die door studenten neder we steeds meer met examenteksten bezig zijn lands van de r u leiden zijn afgenomen in de ook op de havo dat examen is natuurlijk ook periode november 1987 mei 1988 niet makkelijk daar wordt eigenlijk veel de vragen die in de gesprekken met de docen meer tijd in gestoken ja en dat gaat dan ten ten aan de orde kwamen waren koste van dat soort dingen waarom geeft u wel niet onderwijs in mon delinge vaardigheden vooral de examenonderdelen tekstverklaren wat zijn de problemen bij het onderwijs samenvatten en literatuur krijgen voorrang wat is uw mening over het onderwijs een docent op een school met veel buitenland waarom toetst u de mondelinge vaardighe se leerlingen vertelt dat hij juist prioriteit legt den wel niet bij lezen en schrijven omdat die leerlingen wat zijn de problemen bij het toetsen daar volgens hem meer behoefte aan hebben wat is uw mening over het toetsen dan aan luisteren en spreken we zullen de antwoorden op deze vragen voor volgens een andere docent is onderwijs in de onderdelen luister en spreekvaardigheid luistervaardigheid in de huidige onderwijssitua apart behandelen en maken daarbij onder tie niet te realiseren je zit met uren van 50 scheid tussen wel en niet gevers en wel minuten het tijdstip van de les en de situatie en niet toetsers van de leerlingen h et volgende uur een repeti uiteraard zijn 23 interviews niet representatief tie hij zegt ik kan geen situatie creeren die voor alle docenten wel zijn alle typen scholen ik zelf in de hand heb van de vernieuwingsgezindheidsschaal4 even daarnaast wordt het ontbreken van een goed redig vertegenwoordigd dat wil zeggen dat er de adequate methode als probleem genoemd enkele behoudende en vooruitstrevende en re latief veel gemiddelde docenten geïnterviewd omdat ik ook niet weet hoe je het moet doen z ijn en omdat ik ook geen handvaten heb in me in de volgende paragrafen worden de verkre thodes of ander materiaal eh tenminste zulk gen interviewgegevens gepresenteerd materiaal waarvan ik denk he daar kan ik die leerlingen iets mee leren onderwijs in luistervaardigheid uit de i nterviews blijkt dat docenten in het verleden wel geëxperimenteerd hebben met n i et geve r s verschillend materiaa l het beviel niet ze zijn er vanaf gestapt op een school b i jvoorbeeld uit de schriftelijke enquête blijkt dat luister worden cito bandjes niet meer in het onder vaardigheidsonderwijs op het havo door wijs gebru i kt 46 4 van de docenten niet gegeven wordt op het vwo geldt dit voor 46 8 van der wij hebben daar afsche id van genomen in de

geest braet oostdam 1988 p 508 waar trant van dat is voor ons althans een gepas om geven docenten geen expliciet onderwijs in seerd station want het directe gevolg daarvan luistervaardigheid veel docenten vinden is dat het een lesje luisteren wordt wij in luistervaardigheidsonderwijs niet haalbaar tegreren dat liever wij hebben afstand ge vooral over gebrek aan tijd wordt geklaagd nomen van het bekende lesje met bandrecor 99 der op de tafel en dan jongens stil en luiste samenvatten en tekstverklaren wat geldt voor ren en dan het antwoord geven dat is een te geschreven teksten is immers overdraagbaar geisoleerd geheel dat dan te snel losraakt van op beluisterde te k sten het totaal dat is eigenlijk de reden onderwijs in luistervaardigheid a p art blijkt veel docenten blijken gewoon niet te weten vaak mager te zijn a ls het al ge geven word t hoe ze onderwijs in luistervaardigheid zouden dan gebeurt dat vaak in combinatie met ande moeten geven re vakonderdelen uit de verhalen van docen ten die luistervaardigheid apart onderwijzen nou dat is voor mij zo complex en zo inge wordt duidelijk dat het onderwijs vaak bestaat wikkeld ik weet dat het heel belangrijk is uit voorbereiding op of training van de toets maar ik kan er niet mee uit de voeten als het vorm zij vinden dat het voor de hand ligt om gaat om een proces een leerproces de toetsvorm te trainen omdat dat het meest vruchtbaar zou zijn sommige niet gevers vinden luisteronderwij s zelfs overbodig want het komt toch tijdens de prob l emen lessen automatisch aan de orde docenten d i e lu i stervaardighe i d geïntegreerd want kijk dat luisteren dat toets je altijd als en expl iciet onderwijzen ervaren hierbij nau je bezig bent nou de bovenbouw dat bestaat welijks problemen het bevalt over t alge toch voor een groot gedeelte uit mondelinge meen goed d i egenen die luistervaard i gheid lessen nou dan heb je toch gauw in de gaten apa rt onderwijzen noemen wel problemen of je overkomt dus in die zin ben je met ten eerste praktische zaken er is te we i nig luistervaardigheid bezig want die leerlingen t ijd om te oefenen voor sommige leerlingen i s moeten de hele dag luisteren het te mager de nabespreki ng kan niet in de les plaatsv i nden omdat de oefentoets de hele wel gever s les in beslag neemt ten tweede bli j kt het ont breken van een goede methode en van vol van de docenten die wel luisteronderwijs ge doende oefenmater i aal voor problemen te ven 53 6 in het havo 53 2 in het vwo zorgen van der geest braet oostdam 1988 p 508 doet ongeveer de helft dat geïntegreerd jammer dat je te hooi en te gras werkt omdat met andere vakonderdelen er geen didactiek is hoe ziet dat geïntegreerde onderwijs eruit en waarom doen docenten het zo in ongeveer 30 havo of 20 vwo van de gevallen het toetsen van luistervaardighei d wordt luisteronderwijs samen met spreekon derwijs gegeven van der geest braet n i et toetsers oostdam 1988 p 508 als reden hiervoor wordt genoemd dat luistervaardigheid erg ver hoewel luistervaardigheid een verplicht onder weven is met spreekvaardigheid daarom is deel van het schoolonderzoek is blijkt uit de het een must deze vaardigheden te integre enquete dat deze vaardigheid op 27 9 van ren op deze manier is luistervaardigheid func de havo scholen en op 27 8 van de vwo tioneel een docent onderwijst luistervaardig scholen toch niet getoetst wordt van der heid in combinatie met discussievaardigheid geest braet oostdam 1988 p 508 om de volgende reden wat zijn hiervoor de motieven als aparte vaardigheid vind ik het niet func dezelfde motieven die genoemd worden voor tioneel ik vind het

alleen functioneel als er het niet onderwijzen van luistervaardigheid blij een fase op volgt waarin het beluisterde gereken ook te gelden voor het niet toetsen er is produceerd wordt het functioneel wordt geen tijd voor en het heeft geen prioriteit je maakt anders vind ik het maar geheugen kunt alleen toetsen wat je onderwijst zegt training een aantal docenten bovendien speelt het ontbreken van een adequate luisteronderwijs wordt ook gecombineerd met quate toetsmethode een rol docenten blijken 100 wel veel geëxperimenteerd te hebben met verwe lichten hier twee frequent gehanteerde schillende toetsen maar uit ontevredenheid vormen toe hebben zij deze weer aan de kant gezet die ontevredenheid uit zich vooral in problemen bij 1 het schriftelijk beantwoorden van open vraag het beoordelen over cito toetsen zegt geen naar aanleiding van een beluisterde iemand tekst bij deze manier van toetsen sla je vindt men het is net een loterij die cijfers die eruit kwatwee vliegen in een klap zoals al bleek wordt men leerlingen van wie je verwachtte dat ze het onderwijzen van luistervaardigheid vaak het goed zouden doen die scoorden slecht en gecombineerd met samenvatten en tekstveranderen die bijvoorbeeld een heel goed geheugen klaren omdat leerlingen bij deze onderdelen geen hebben of die heel snel kunnen schrijven dezelfde vaardigheden moeten beheersen of nou noem maar op die deden het weer bovendien sluit je met deze manier van toetsen goed er kwamen dingen uit waarvan je dacht sen aan bij de vaardigheden die de leerlingen waar ben ik mee bezig in de toekomst in het vervolgonderwijs en of in de maatschappij moeten gebruiken wat is er zo problematisch aan de beoordeling nou wij willen een moment uitkiezen en dat plaatsen binnen het schoolonderzoek waarop ik heb punt een geen goede toetsen en ik heb we zeggen nu moeten ze in staat zijn om punt twee geen criteria om te analyseren wat wanneer ze bijvoorbeeld volgend jaar naar de ik nou eigenlijk getoets heb en daar dan een universiteit gaan en daar een college volgen cijfer in ieder geval een waardering aan te een tekst van behoorlijk niveau te kunnen vol verbinden geen om daar aantekeningen bij te maken en er dus echt de relevante informatie uit te pik de motieven die genoemd worden om niet te ken dan is het een voorbereiding op wat toetsen zijn dus tijdgebrek en lage prioriteit ze later in het vervolgonderwijs moeten er wordt geen onderwijs gegeven er is geen kunnen goede toetsmethode validiteit ontbreekt en criteria ontbreken de problemen die docenten signaleren bij het toetsen van luistervaardigheid op deze manier wel toetsers zitten in het beoordelen van de toets daar naast is het lastig om aan toetsmateriaal te uit de enquête schouw van der geest komen er is weinig materiaal op de markt als 1987 p 20 blijkt dat als luistervaardigheid docenten zelf de toets gaan maken hebben ze wel wordt getoetst de volgende vormen het moeite met het vinden van een geschikte meest gebruikelijk zijn tekst het inschatten van het niveau is lastig het schriftelijk beantwoorden van open vraag en het zoeken tijdrovend evenals het maken geen naar aanleiding van beluisterde teksten van goede eenduidige vragen 24 1 havo 23 4 vwo het beantwoorden van meerkeuzevragen we moeten er bijvoorbeeld voor waken dat naar aanleiding van beluisterde teksten een leerling die een bepaald pakket heeft dat 13 8 havo 10 4 vwo hij voordeel zal hebben als je een bepaald on het schriftelijk samenvatten van een be derwerp kiest als leerlingen zich bij ge luisterde tekst 6 9 havo 10 4 vwo of schiedenis net uitvoerig beziggehouden

hebben van een discussie of spreekbeurt 3 4 ha met het communisme en je kiest dan toevallig vo 6 5 vwo een tekst waarin allemaal termen naar voren directe reacties in een discussie 9 2 ha komen in verband met dat communisme je vo 9 1 vwo kunt je voorstellen dat een geschiedenisleerling directe reacties in gesprek met docent exa op dat moment dan enig voordeel heeft dus minator 13 8 havo 10 4 vwo waken we daar dan ook voor directe reacties tijdens mondeling tentamen over werkstuk literatuur 20 7 havo 18 2 vwo 101 2 de volgende vormen om luisteren te toet wij hebben hier bijvoor b eeld in 4 v wo t wee sen behoren tot de geïntegreerde directe uur nederlands per wee k d aarin moet je on reacties in een discussie of in een gesprek derdelen trainen als tekstverklaren je begint met docent examiner in het mondeling me t samenva tten een klein bee tje en je moet literatuurtentamen de literatuur doen nou wat is nou twee uur in men vindt dat luisteren als aparte vaardigheid de week niet bestaat en dat deze geïntegreerde toets vormen beter aansluiten bij de buitenschool ook hier blijkt het ontbr e ken van een goede se werkelijkheid methode een probleem te zijn docenten heb ben versch i llende onderwijsvormen uitgepro de spreekvaardigheid gaat in de vorm van beerd maar aan de meeste zitten veel haken een groepsgegesprek en bij een groepsgegesprek en ogen moet er geluisterd worden en dan ben je na de traditionele spreekbeurt wordt afgewezen tuurlijk in staat denk ik althans in theorie om omdat ze slaapverw e kkend gevonden wordt die cijfers aan mekaar te koppelen we hebben omdat leerl ingen haar uit hun hoofd leren en gekozen voor die manier omdat het een hele omdat het in verband met grote klassen haast natuurlijke manier is een manier van luisteren onmogelijk is om een leerling meer dan een en spreken waar je ook later in je leven me e maal per jaar voor het voetlicht te laten tre te maken krijgt den op deze manie r is het onderwijs niet erg zinvol b ij de combinatie van luistervaar d igheid e n spreekvaardigheid in de toets blij kt d e beoor dus 30 x 10 minuten plus nog wat dat is d e l ing het belangrijkste p robleem te zijn en zo n 500 minuten jawel als je dat dan deelt wel om de volgende redenen door 50 dan ben je wel een hel e tijd bezig m en hee f t geen harde cri t eria luistervaardig h eid is verstrengeld met ande ook de discussie als onderwijsvorm vinden do re onderdelen centen niet bevredigend omdat die zeer tijdro hoe meet j e l uistervaardig heid bij zwijg z a v en d is d e k lassen te g root zijn en niet ie d er me leerlingen ee n berei d is aan de discussie d eel te nemen a ndere factoren zoals nervositeit en inter d ocent e n ze ggen nie t t e w et en h oe z e sp r eek esse in h et onderwerp kunnen d e toetssi v aa rd i ghei d son d er w ijs m oet en geven in h un tuatie in hoge mate beïnvloeden opleiding is er weinig of geen aandacht aan bes teed onderwijs in spreekvaardighei d het niet goed kunnen hanteren van die zaken daar toch niet creatief raad mee weten om dat niet gevers in een lessituatie aardig en zinvol voor ieder een ook voor mij in te bouwen uit de schriftelijke enquete blijkt dat spreek vaardigheid op meer sc h olen wordt onderwe wij kunnen wel aan spreken doen maar wij zen dan luistervaardighe i d toch is het persen zijn geen deskundigen op d at gebied als ik tage n i et gevers ook bij dit onderdee l hoog nu aan mijn eigen opleid ing terugdenk daar is explic i et spreekvaard igheidsonderwijs wordt in vrij w el nooit aandach t aan bes teed vrij w el ik het havo door 29 4 van de docenten niet denk helemaal nooit gegeven in het vwo geldt dit voor 32 1

van der geest braet oostdam 1988 p een d ocent merkt op d a t h e t milieu w aaruit 508 wat zijn de achtergronden h i ervan z n leerlingen k omen on d e r w ijs in spree kva ar net a l s bij het onderwijs in l uistervaardighe i d d i gh e i d m i n d e r n ood z akeli j k maa kt klagen docenten dat onderwijs in spreekvaar d i ghe i d n i et haalbaa r i s alle tijd wordt gevuld we hebben er eigenlijk niet zoveel proble- men met andere vakonderdelen de prioritei t en lig mee dat mensen zich echt niet kunnen uit gen elders drukken dat ze echt niet duidelijk kunnen ma ken wat ze willen ik kan me voorstellen dat je er in de schilders wijk veel meer probleme n 102 mee hebt en dan zou je daar wat meer moeite be l angrij k s te argume nt d a t in de interv ie w s voor moeten doen het is hier wasse naar voren komt is naar m inde r urgent om leerlingen te confronteren met n op wel gevers dracht die ze voor de klas moeten doen ik vind het bijvoorbeeld aardig dat leerlingen ge veel do- centen die wel onderwijs in spreek woon zich realiseren dat spreken voor een vaard ig h e i d g eve n d oen dit gein t eg reer d na groep weer iets anders is dan spreken met el melijk 70 6 op h et ha v o en 77 op het v w o kaar dat je een onder- werp moet indelen en van der geest braet oostdam 1988 p opbouwen en dat je luis- teraars niet moet 508 overvoeren met informatie maar dat je het d ocenten inte- gre ren spree k vaardig h e i d b ijvoor een beetje moet spreiden zo he dus dat soort beeld met literatuur samenvatten met gericht dingen schrijven h e t b elan- grijkste arg u m ent voor zo n com b ina t ie is stee d s d a t s p ree k vaard ig h e t h ou d en van s p r eek be urt en blij kt nog al pro heid in d e pra k tij k ook geinte- greer d voorkom t b lem atisc h v eel ge h o o r d e bez wa ren zij n t e s preek- vaardigheid st aat al t ijd in d ienst v an g rot e k lassen t ijd ge br ek er is g ee n method e iets anders b ovendien is h et geintegreer d o n le e rli n ge n v i n d e n h e t e ng en zijn nerveus bu i der w ijsen zeer ef f icien t tenlandse kinderen hebben een achterstand en wat doe je met stotteraars wij vinden het zinvol dat ze nie t spreken om het spreken maar dat je daarmee tegelijk een 2 de discussie o o k h i er do en z ic h v e l p r o andere doelstelling kunt bereiken namelijk re blemen voor flecteren op litera tuur t is een heidens karwei t vra ag t buiteng e de structu- ur die je aanbrengt in een w oon veel van je opnemingsvermogen t spreekbeurt is ook weer overdraagbaar naar vraag t erg veel van je eigen aan tekenkunst en het schrijven van een opstel een inleidinkje b espr eek k uns t na a floop het vervelen de is na maken t centrale onderwerp aan de orde stel tuurlijk da t je van te voren niet w ee t wa t er len argumenteren en aan t eind proberen uit b innen zo n ge- spre k g aa t g ebeure n dus je te leiden w eet van tevoren nie t welke aspec ten er op da t momen t aan de orde gest eld moeten wor d e door ons g ein t erviewd e d ocenten o nd ervin den je kun t dus oo k nie t daad werk elijk bezig d en bij het geven van geintegreerd o nd er wijs zijn me t de leerlingen een l e ergang t e la ten geen grote p roblemen ondergaan v an de groep docent en d i e s p ree k vaar d ighe i d onderwijst doe t slechts een klein gedeelte dit enkele leraren ervaren het als een probleem apart 29 4 o p h e t havo en 23 op h e t dat discussie onderwijs zich ook bezighoudt vwo van der geest b raet oostdam 1988 met persoonli- jkheidsvorming p 508 de door ons geinterviewde docenten on d erwijzen spree k vaa rdig h e i d d o o r m i d d e l je w erk t me t mensen me t individ uen w aar van spree kb eurt en spreeki m provisaties p ra k tussen ook zogenaamde zwijgers zi

tten je tij k opdrac hten bedan kje u it sp re ken meded e he b t eigenlijk nie t ge-
noeg tijd om ze zich die ling d oen groeps discussies f orum d isc u ssies vaardighe-
den eigen te la t en maken en natuur d e b at t ere n d oor aan d acht t e be st e d
e n aan in lijk he t probleem ben je dan w el m et spreek t ervie wtec hn ie k en d
oor het mon d e l ing li te r a vaardigheid bezig b en je niet als psycholoog tu urt
entamen te o e f enen n e t als b ij l u ist er bezig vaar d igheid z ien w e ook hier
da t de ond er w ijs vorm sterk bepaald wordt door de toetsvorm w e beper ken o
ns h ier t o t tw ee v orm en het toetsen van spreekvaardighei d 1 d e spreekbeurt
d e m e es te d ocen t en ku n niet toetsers nen niet goed ui t leggen waa rom z e d
e spree k be u rt een plaa t s geven in h et on d erwijs h e t op d e meeste scholen
w ordt spreek v aard i g 103 held in een of andere vorm getoetst op probl eme n
10 2 h avo en 8 5 vwo van d e sc h olen ge b e u r t het ge h eel niet b lij k ens d e
en q ue te h et g ro ots t e p roblee m b ij alle vo rmen va n van der geest braet
oostdam 1988 p s p ree k vaar d ighei d toe t se n is volgens d e gein 508 terview-
den dat de beoordeling problematisch ook hier worden als argumenten voor het ni-
et is h e t pr oblema tisc h e z i t m bij de s p reek t oetsen ge noemd t ij d gebrek
p r iorit ei te n li gg e n beu rt i n h e t on t b re k e n van har d e cri t eria en elders
de beoordeling is een probleem er is d e i n vloed van an d ere f ac toren k ar ak te
r en geen leerga ng e n w e z ijn e r niet voor o pge l e id milie u o p h e t verloop
va n d e s p ree kb e u rt daarnaast h e bben de leerlinge n t e wei n i g oe wel toet-
sers fening geha d een docent vertelt de spreekbeurt afgeschaft als s p ree k vaa
rd ig hei d w e l ge toe ts t w ordt ge te hebben o m d a t h et m i n d e r natuurlijk
is d an b eur t di t als v ol g t s c h ou w v an d er g ees t een ges pr e k en omdat
je gee n spree k vaar d ig 1987 p 19 h ei d toe t s t maar voorberei d i n g en pre-
sen t a t ie door midd el va n ee n s p reekbeurt h avo het v raa gt o ok v eel v an d
e alge m ene k ennis 33 9 vwo 33 3 van d e d ocen t als h ij vragen w il s t ellen e
en in een gesprek met docent examiner ha ander vindt deze vorm te geisoleerd
en is er vo 23 4 vwo 17 5 d aaro m mee gesto pt in h e t m on d eling literat uu rten
ta me n ha vo b ij het g es pr e k met d oc e n t e x ami n a t or lig t het 2 8 2 v w o
27 2 beoordelings p ro b lee m b ij het ontbre k en van in een disc u ssie havo 10 4
lvwo 18 4 harde criteria een docent vertelt dat hij deze ande r s on d er meer d
oor m iddel van een toetsvorm heeft afgeschaft omdat hij met de tweegespr ek of
doo r debatt eren havo beoordeling niet uit de voeten kon hij liet zijn 4 vwo 3 5
leerlingen ee n tekst leze n en p raatt e d aa r me t waarom kiest men deze
toetsvormen ze over omdat het voorgeschreven is het is voor bij die gesprekjes
was het vaak ontzettend schri ft moeilijk om de leerlingen aan de praat te hou den
ik bedoel als een leerling niks zegt dan d it word t vaa k als reden g enoemd e en
meer ga ik weer praten en dat was dus de bedoe specifiek e re d e n om de spreek
beurt als toets ling niet je gokte vaak mis je dacht ik kom vor m t e k iezen i s d at
di t aa n sl u it bij d e vaar nu met een aardig onderwerpje maar de leer d ighe d
en die d e leerlingen la t er no d ig h ebben ling kon er absoluut niets aan toevoe-
gen uit b ovendien moet de lee r ling b ij h e t h ouden van zichzelf maar anderzi-
jds kwam het net zo een spreek b eurt gebruik ma k en van vaardighe goed voor
dat leerlingen nou juist een onder den die ook bij andere examenonderdelen no
werp hadden waar ze zelf veel meer van dig zijn b ij de t oetsvo r m ges p rek me t

do wisten dan het voorbereidende tekstje waar cent examiner blijkt het feit dat het voor door die leerlingen door een toevallige omstandigheid is vaak het enige argument te zijn digheid er veel beter uit dreigden te komen ook doordat die spreekvaardigheid toetsen in dan die andere en wat wij het allergrootste bij het mondeling literatuur tentamen komen hier zwaar vonden is dat je zegt ik meet toe vanuit een negatieve keuze apart toetsen spreekvaardigheid maar andere factoren die kost teveel tijd heeft geen prioriteit is je zegt niet te meten zoals kennis en liefde die geen goede toetsvorm ik weet niet hoe het bepalen eigenlijk veel sterker de situatie dan anders moet het werken zodat datgene wat je eigenlijk wil meten ja we moeten spreekvaardigheid doen en als ook bij het geïntegreerd toetsen van spreken het anders gaan doen kost het ontzaglijk vaardigheid tijdens het mondeling literatuur tentamen veel tijd dus het gaat zo in het mondeling tentamen wordt het ontbreken van harde criteria tentamen l het aspect wordt onvol als probleem genoemd doende recht gedaan dat geef ik toe maar ja er is eigenlijk niet zo'n goed beoordelings kader hoe van aan welke eisen moet en ze nou 104 voldoen het is eigenlijk alle maal een beetje veel problemen ervaren de beperkte aandacht subjectief in wezen voor mondelinge vaardigheden situeert men op het vlak van de haalbaarheid en met name inhert aan het getinge reerd toe toetsen is het voor luistervaardigheid ook op het vlak van de probleem van de verstrengeling van kennis van zinvolheid de literatuur en spreekvaardigheid een groot probleem is natuurlijk om uit te maconclusie ken wat een leerling weet en hoe die te ver problemen en perspectieven telt met name dus bij die boeken maar ook bij een gedicht wanneer ik een boek aan de uitdehervoren weergegeven resultaat en rijst orde stel uit zijn lijst dat ie goed bestudeerd op het eerste te gezicht een somber beeld heeft en er dus veel vanaf weet ja dan mag voordat we aangeven hoe we wellicht uit de je aannemen dat ie daar gemakkelijker over gemeelde problemen kunnen komen willen we praat als wanneer ik een boek uitkies dat ie dit beeld toch eerst wat nader bekijken niet gelezen heeft dat is een probleem te eerste herhalen we dat voor al de gemiddelde docent aan het woord gelaten is een als andere problemen worden bij deze vaak van de belangrijks te positieve ontwikkelingen voorkomen de toetsvorm genoemd het is niet die schouw van der geest schouw van normaal functioneel omdat literatuur geen da der geest 1987 p 19 20 rapporteerden is gelijk gespreksonderwerp is voor de meeste bijna buiten beeld gebleven het aantal scholen leerlingen verdere is de herkansing probleem dat spreken en luisteren getinge reerd onder tisch omdat de leerlingen dan weer hun literatuur wijst en toetst is verdubbeld van 5 tot 10 tuurlijst moet en bestude ren boven dien is het dat lijkt nog altijd weinig maar zonontwikkel een slijtageslag voor de docent en de leerling tegen de restauratieve tendens in stementgen een inbreuk op het rooster in verband hoop vol met de genoemde problemen bij het toe toetsen in ten tweede zijn lang niet alle nietgevers van het mondeling literatuur tentamen heeft een onderwijs en niet toetsers ook echte tegen aantal van de door ons geïnterviewde docent anders van mondeling vaardigheden men ten deze vorm van toetsing afgeschaft zou haaft zeggen dat uit sommigeredene n

voor niet lange rond er wijzen of toetsen juist g rote be k o mm eri ng om d eze vaar d ighede n zinvol of niet sp r ee kt w elis w aa r knap p en doc e nten a f o p b ijvoorbeel d cit o luis t ertoetse n of op he t in de sc h ri ft elijke enquête s chou w v an d er s ys t eem van ee n ke e r per j aar ee n t radi tionele g eest 198 7 is nie t alleen gevraagd naar wat s p ree kbeurt la t en h ou d en ma a r d a t w il no g leraren fei t elij k aan mondelinge vaa r dighe d en nie t zeggen d at al die d ocen t en m ondelinge doen maar ook naar wa t ze ervan vinden vaardig h eden on- belangrij k vin den naar hun mening over d e zinvolhei d van de dit brengt ons bij de problemen en de mogelij mondelinge vaardigheden h e t blijkt dat k e oplossin- gen m en k an er niet o m hee n dat 39 2 van de docenten luisteren geen zinvol veel d ocen t en al d an nie t t erec ht e pro b le m e n onderdeel van het schoolon- derzoek vindt ze g ge n t e ervaren d a a r zal wa t aan ge d aan 60 8 vindt dit on- derdeel w el z invol h et moet en w o r d e n w i l d e p osit ie van de m on d e toe tsen van s p ree k vaardighei d wor d t zinvoller linge vaard ig h eden verste v ig d k un n e n w o r d en gevonden dan h e t toetsen van luistervaard ig er zou zeker gezien d e belangrij k e plaats die heid 83 van de geenqueteerde docenten v o or mondelinge vaa rd ighe d en is ingeruimd in vindt d i t een zinvo l on d erdeel van h e t school de voorstellen voor de eindtermen basisvor onderzoe k 1 7 vindt dit ni- et zi n v o l s chou w mi n g zie moer 1989 1 2 i n i e d er geval o p van der geest 1987 p 12 een aan t al punten i e t s moet en ge beu ren zo d eze cij f ers liggen op een lijn me t de eerder zou in oplei d ingen voor aanstaande d ocenten genoemde enquête gegevens waarui t b lij kt systematisch haandac ht besteed moe t en wor d at bij een be h oorlijk aantal docenten monde d en aan s p reek en luis t eron d er w ijs o o k in linge vaardig h ede n nie t of nauwelijks aan b o d nascholi n gscu r sussen voo r z i t t en d e d ocen t e n komen u it ons on derzoek blij kt dat docen- ten zouden d e mon deling e vaar d igheden na dru k 105 moeten krijgen het ge- brek aan deskundigheid noten op dit gebied waar docenten over klagen zou zo weggenomen kunnen worden 1 een u itgeb r ei d versl ag v an d it onderzoe k zal i n de vorm van een af studeers c r i p t i e v ersch ijn e n i n zonder de pretentie te hebben hier met verlos de zom er van 1989 auteur yke m ei nder sma sende suggesties te komen stellen we tot slot voor een aantal belangrijke knelpunten op- los 2 een bes c hr ijvi ng va n deze bege l e i ding svo rm en singen voor die onder- wijsinhoudelijk gezien d it anal ys emode l is t e vi nden i n zaa l be r g 1988 wat in- grijpender zijn dan bovengenoemde i n d eze afstudeers c r i p t i e is teven s een kr i t i s che oplossingen 5 om de problemen rond de toets eva l uatie van de ond e rzoeksvor m opgenomen baarheid met name van zinvolle geintegreerde vormen van spreek en luistervaardigheid te 3 de studenten d i e d e i ntervi ew s hebben a fge no ondervangen lijkt het ons zinvol als de com men z ij n jan anton br ouwer i ngeborg van der geest n ic k van le e uwen yke meinde rsma missie vernieuwing eindexamenprogramma s liesbeth mo re t en mar ia nne vorstenbos nederlands de mogelijkheid onderzoekt een deel van de mondelinge vaardigheden onder 4 in van d er geest b raet oostdam 19 88 p te brengen in een handelingsgedeelte dat is 509 en 510 wordt een om s chr ijving gegev en bijvoorbeeld gebeurd in het nieuwe exa- men van de toekenn i ng v an een vern ie uw ing sgezind programma biologie waarin staat dat leerlin heidsscore gen een aantal proeven moeten uitvoeren zon-

der dat dit becijferd wordt dit garandeert 5 we danken antoi ne braet voor z ij n hu lp b ij het f o rmu l eren van pe rs pect ieven daa rnaa s t bedan aandacht voor deze vaardigheden maar for ken we hem voor zij n hu l p b ij het tot stand ko ceert docenten niet tot een discutabele toet m en van d it a r t i k e l sing met een onbevredigend cijfer tot resul taat voor het geven van onderwijs in mondelinge li terat uu r vaardigheden biedt de tendens naar een modu leachtige inrichting van de bovenbouw hoe ge es t e van d er a c b ra et r oostdam het zal men hierover ook mag denken mogelijk nieu w el al t ijd een sti efk ind b l ij ven over de be narde po we kansen hendrix huishof 1989 zwitser si tie van d e mondel ing e vaa rd i ghed en op de boven b o uw van hav o vwo in le ven de talen 1988 lood 1988 voor de gemiddelde leraar zo p 506 51 2 bleek uit het bovenstaande manifesteert zich een vakinvulling waarvan de mondelinge vaar h en d ri x t h h u i s ho f taal b esc ho u w i ng al s digheden het slachtoffer worden literatuur en ta a l c ulture l e vo r m i ng 1 1 1 op weg naa r mod ul en en schriftelijke vaardigheden drukken de monde niveaudifferentiatie i n de bovenbouw havo vwo i n linge vaardigheden weg of lei den tot onge l ev e nde talen 1989 p 163 17 2 wenste vormen van integratie in aansluiting bij het idee de toetsing van mondelinge vaar s ch ouw l e van der gee st v ij ft i en jaar sc hoo l digheden onder te brengen in een handelings onde r zoek ned e rl and s resta u rati e en ve r nieuw i ng gedeelte zou men zich modulen of blokken in moe r 1987 5 6 p 7 20 mondelinge vaardigheden kunnen denken zaal b er g j m validiteitspro b l em en bij h e t gebruik waarin deze vaardigheden zinnig en onbe van h e t vrije in t ervie w als onderzo e ks instru m e nt dreigd onderwezen kunnen worden een derge een b eg eleidin g svo rm en een analys e model l ei den lijke goed zichtbare plek in het curriculum zal 1988 a f s tud ee rscript i e rul er zeker ook toe bijdragen dat er meer en be ter onderwijsma teriaal ter beschikking komt zw it s er l ood f voo rg es t e ld e vera nderi nge n in l eer als eenmaal duidelijk is hoeveel tijd er volgens pl a n e n e i ndexamenp r ogra mma n e der l and s van d e het leerplan globaal beschikbaar is kun boven bo u w h avo e n vwo vo 2 e n m ogelijk e gev ol nen allerlei cursussen ontwikkeld worden we ge n v oor de t ake n va n le r a re n n e de r l and s in f zw i t serl ood red h et s choo lvak nede rlands in h e t denken hier onder meer aan cursussen debat voortgezet onderwijs verslag van de derde confe teren waarin monologisch en polylo gisch spre ren tie op 1 4 oktober 1988 ensc hed e 1988 ken plus interactioneel luis teren geintegreerd p 265 28 5 kunnen worden 106